

معرفی کتاب

ورود به خاک عراق: ضرورتها و دستاوردها

سیدمسعود موسوی^(۱)

پس از فتح خرمشهر و ادامه جنگ در خاک عراق مطرح می‌کند و در ادامه همین بخش سعی می‌کند از منظرهای مختلف به این پرسشها پاسخ دهد. بقیه قسمت‌های کتاب در واقع مصاحبه نویسنده با برخی از شخصیت‌های سیاسی و فرماندهان عالی‌رتبه جنگ است. در این راستا، محقق با ۱۸ نفر مصاحبه کرده است که پرسش و پاسخ‌های هر یک از این شخصیت‌های سیاسی و نظامی، در بخش‌های جداگانه‌ای سازماندهی شده است. افرادی که در این رابطه مورد پرسش قرار گرفته‌اند به ترتیب عبارتند از: آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، امیر سپهبد شهید صیاد شیرازی، دکتر محسن رضایی، امیر دریابان علی شمخانی، سردار سرلشکر غلامعلی رشید، سردار سرلشکر رحیم صفوی، سردار احمد سوداگر، سردار سرتیپ حسین سلامی، سردار سرتیپ علی فضلی، سردار سرتیپ محمد باقری، سردار سرتیپ محمد کوثری، سردار سرتیپ

عنوان کتاب: ورود به خاک عراق: ضرورتها و دستاوردها

محقق: محمد مهدی بهداروند

ناشر: معاونت فرهنگی نیروی هوایی سپاه

چاپ اول: مهرماه ۱۳۸۱

کتاب ورود به خاک عراق: ضرورتها و دستاوردها، از جمله کتابهای جدیدی است که در خصوص جنگ ایران و عراق منتشر شده است. این کتاب در قطع وزیری و در چهارصد و چهل و دو صفحه و با جلد مقوایی منتشر شده است. به لحاظ ساختار، کتاب به نوزده بخش جداگانه تقسیم شده است. در بخش نخست تحت عنوان پیشگفتار، نویسنده استمرار جنگ از زاویه حقوقی، ملی و بین‌المللی را مورد بررسی قرار داده است. در این بخش نویسنده حدود ۲۰ پرسش را در خصوص علل ادامه جنگ

(۱) کارشناس ارشد رشته تاریخ

پرسشهایی که دربارهٔ تداوم جنگ پس از فتح خرمشهر مطرح می‌شود، می‌داند. در مقدمهٔ مفصلی که نویسنده تألیف کرده، علل ادامهٔ جنگ پس از فتح خرمشهر و ورود نیروهای ایرانی به خاک عراق از منظرهای سیاسی نظامی و بین‌المللی توضیح داده شده است. مؤلف در این قسمت با بهره‌گیری از نقل قولهای مستقیمی که از امام‌راحل (ره) و برخی از شخصیت‌های سیاسی - نظامی نقل می‌کند تلاش می‌کند، پاسخ پرسشهایی را که مطرح می‌سازد، بدهد.

کتاب ورود به خاک عراق: ضرورتها و

جعفری، سردار سرتیپ مصطفی ربیعی، سردار سرتیپ عبدالمحمد رئوفی، سردار سرتیپ حسین همدانی، سردار سرتیپ مهدی ربانی، سردار سرتیپ نبی رودکی و سردار سرتیپ اسماعیل منصوری. فهرست مطالب کتاب در پایان کتاب قرار گرفته و در انتهای کتاب چند صفحه سفید به عنوان برگهٔ یادداشت در نظر گرفته شده است.

معرفی و نقد کتاب

نویسنده کتاب آقای محمد مهدی بهداروند در مقدمه کتاب هدف از انتشار این کتاب را پاسخ به

دستاوردها، در واقع مجموعه‌ای از پاسخهای شخصیت‌های سیاسی و نظامی به سؤالاتی است که توسط آقای بهداروند، به صورت حضوری یا غیرحضوری مطرح شده است. البته مشخص نیست که نویسنده تا چه میزان موفق به مصاحبه حضوری با شخصیت‌های نامبرده شده است. از محتوای برخی از گفتگوها چنین برمی‌آید که نویسنده از مصاحبه‌هایی که این اشخاص قبلاً انجام داده‌اند استفاده کرده است، بدون اینکه این موضوع را مد نظر قرار دهد که امکان دارد تغییراتی در دیدگاه‌های این افراد به وجود آمده باشد.

از مجموع ۱۸ شخصیتی که مورد پرسش قرار گرفته‌اند، تنها آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به عنوان یک شخصیت سیاسی مورد خطاب قرار گرفته است و سایر افرادی که در این رابطه به پرسش‌های مطرح شده، پاسخ گفته‌اند، عموماً از فرماندهان نظامی وابسته به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هستند و نظرات فرماندهان ارتشی و شخصیت‌های سیاسی که در تصمیم‌گیری‌های جنگ سهیم بوده‌اند منعکس نشده است. با توجه به اختلاف نظرهایی که بین فرماندهان نظامی و شخصیت‌های سیاسی و کشوری وجود داشت، ضرورت داشت این مسئله با دقت نظر و در قالب انعکاس نظرات هر دو طیف مورد بررسی قرار گیرد.

مؤلف در مقدمه کتاب در واقع ضمن اینکه، طرح بحث می‌کند سعی می‌کند به نتیجه‌گیری و جمع‌بندی کلی در این باره نیز بپردازد. این مسئله به نظر می‌رسد یکی از نقاط ضعف این کتاب از نظر انسجام مطالب است، چرا که نویسنده به عوض اینکه در پایان کتاب، جمع‌بندی مشخصی از مجموع مباحث مطرح شده، ارائه کند در مقدمه کتاب، استنتاج خود را بیان می‌کند.

از دیدگاه روش تحقیق، از جمله ایراداتی که می‌توان بر این کتاب وارد کرد، به لحاظ سیر منطقی و ارتباط بخش‌های مختلف کتاب با یکدیگر است.

هر یک از بخش‌های کتاب در واقع بخش مستقلی است که حذف آن از کتاب لطمه‌ای به دیگر مباحث کتاب وارد نمی‌کند. همچنین رویه یکسانی در بخش‌بندی قسمتهای مختلف کتاب مراعات نشده و تعداد صفحات برخی از بخش‌های کتاب چندین برابر بخش‌های دیگر است. نویسنده در انعکاس نظرات فرماندهان، رویه یکسانی را رعایت نکرده و در برخی موارد، مطالب به صورت پرسش و پاسخ مطرح شده، اما در برخی موارد بحث به صورت آزاد صورت گرفته و مطالبی که در خارج از چهارچوب موضوعی این کتاب بوده، مطرح شده است.

علیرغم ضعفهایی که به لحاظ روش تحقیق بر این کتاب وارد است، اما از جمله امتیازات این کتاب انعکاس نظرات دهها تن از فرماندهان عالی‌رتبه درباره یک موضوع واحد است که از این نظر، خدمت ارزنده‌ای برای حفظ تاریخ جنگ است. بی‌شک، تحقیق در حوزه مطالعات جنگ ایران و عراق، نظر به حساسیتهایی که هنوز در این حوزه مطالعاتی وجود دارد، کار پرزحمتی است و کسانی که در این راه قدم می‌گذارند شایسته تقدیرند. امید است با سیاست‌گذاری‌های مناسبی که در این حوزه صورت می‌گیرد شاهد غنای هرچه بیشتر ادبیات جنگ باشیم.